

Bourdieuun kenttäkäsité kansanopistoon kohdistuvan tutkimuksen teoriakehyksenä

SVV SIVISTYSTYÖN VAPAUS JA VASTUU

TUTKIJATAPAAMINEN

TAMPEREELLA

18.---19.1.2013. Aki Ojakangas

Kenttäteorian ominaisuuksia

Kun yksilön ja yhteiskunnan suhdetta tarkastellaan toimintakenttänä, voidaan hahmotella toiminnan sosiaaliset rakenteet, sosiaalinen vuorovaikutus ja ihmisen toiminta rakenteissa ja vuorovaikutussuhteissa perustaviksi näkökulmiksi.

Kun ihmiset tuottavat toiminnallaan rakenteitaan, he myös toimivat näissä rakenteissa ja muuttavat niitä (Raunio, 1999, 105–107; Altheide & Johnson 1994, 486).

Kenttäteorian ominaisuuksia

Yhteiskunnallisten kenttäteorioiden mukaan kenttä on suhdekäsite, joka viittaa siihen sosiaaliseen tilaan, jolla kulloinkin toimitaan, sen rajoihin, valtasuhteisiin ja pelisääntöihin

(Antikainen, Koski & Rinne 2000, 32–33).

Tulkinnat tuosta kentästä ja sen liikkeistä riippuvat tulkitsijan kontekstista ja mahdollisuudesta havaita kentän rajat, toimijat ja niiden väliset suhteet ja toimintaa määrittävät pelisäännöt.

Ominaisuuksia....

Sosiologisessa katsannossa kenttäteoriat voidaan jakaa kahteen eri ryhmään, funktionalistisiin (Parsons) ja strukturalistisiin (Bourdieu) kenttäteorioihin.

Kummassakin suuntauksessa kenttä tai järjestelmä on teoreettinen käsitekokonaisuus, jonka avulla pyritään ymmärtämään ja kuvaamaan todellisuuden sosiaalista järjestelmää tai sen osia ja niiden suhteita

Kenttäteoria antaa mahdollisuuden tutkia rakenteistuneen ja rakenteistuvan sosiaalisen rakenteen, kentän, koostumusta, olemusta ja kehitystä ja samalla sillä toimivien ihmisten suhteita, valtaa ja toimintaa.

Ominaisuuksia...

Bourdieuun teorian mukaan ihmiset kohtaavat toisiaan ja toimivat erilaisilla yhteiskunnallisilla areenoilla, joita säätelevät niille ominaiset säännöt, toimintatavat, valtarakenteet, joiden kokonaisuuksia Bourdieu kutsuu kentiksi.

Ihmisten ja organisaatioiden muodostama kenttä on sillä toimivien yksilöiden ja kollektiivien sekä instituutioiden muodostama symbolinen alue, jota Bourdieu kutsuu toimijoiden asemien välisten objektiivisten suhteiden verkostoksi tai konfiguraatioksi

(Bourdieu & Wacquant 1995, 125; Broady 1998, 11; Mäkelä 1994, 255–256).

Ominaisuuksia...

Kentän valtasuhteet eivät aina ole toimijoille näkyviä tai tietoisesti hahmotettuja. Erilaisiin kentällä noudatettaviin käytäntöihin sisältyy ideologisia oletuksia, jotka eivät näy itse käytäntöjen arjessa.

Bourdieu (1999, 99–101) toteaaakin näiden ideologisten perusteiden ja valtasuhteiden jäävän näihin käytäntöihin osallistumattomille ihmisille näkymättömiksi, mikä osaltaan ylläpitää valtasuhteiden pysyvyyttä.

Kun järjestösidonnaista vapaata sivistystyötä tarkastellaan kokonaisuutena, se voidaan hahmottaa jäsenten (mikro), yhteisön (meso) ja järjestön (makro) yhteistoiminnan kenttänä

että suhteena muiden järjestön toimintakenttään sidoksissa oleviin yksilöiden ja kollektiivisten toimijoiden muodostamiin verkostoihin.

Makrotasolla tarkastelu voi ulottua vapaan sivistystyön järjestelmätasoihin toimintoihin ja vaikutuksiin.

Tiivistelmä kenttä-käsitteestä

Käytän tutkimuskohteeni määrittelyssä hyväkseni edellä kuvattua kenttäteoriaa ja sen seuraavia ominaisuuksia:

Kenttä on aina vuorovaikutuskytkentä toimijoidensa sekä muiden kenttien välillä.

Kentällä olevilla on erilaiset toimijapositiot ja intressit.

Kenttä on institutionaalistunut.

Kenttään liittyy monenlaista määrittelyvaltaa, josta kamppaillaan.

Kenttä on erottautumisen väline.

Kentällä on sille relevanttien pääomien markkinat.

Siirryttiin talviaikaan: "läpät alas"

Järjestösidonnaisuus

Kun järjestösidonnaista vapaata sivistystyötä tarkastellaan kokonaisuutena, se voidaan hahmottaa jäsenten (mikro), yhteisön (meso) ja järjestön (makro) yhteistoiminnan kenttänä

että suhteena muiden järjestön toimintakenttään sidoksissa oleviin yksilöiden ja kollektiivisten toimijoiden muodostamiin verkostoihin.

Makrotasolla tarkastelu voi ulottua vapaan sivistystyön järjestelmätasoisiin toimintoihin ja vaikutuksiin.

Järjestöllinen sivistystyö

Järjestösidonnaisen sivistystyön, järjestökasvatuksen, kentällä on kyse yksilön suhteesta organisaatioon, jonka jäsenenä hän on ja toimii ja jonka järjestämään sivistystyöhön hän osallistuu.

Järjestö taas pyrkii kasvattamaan jäsenistään järjestön päämääriään toteuttavia aktiivisia toimijoita.

Järjestö voi jäsenten yhteen saattamisen ja yhteistoiminnan kautta luoda niitä kasvuedellytyksiä, jotka jäsenten yhteistoiminnassa muovautuvat luottamukseen perustuviksi verkostoiksi ja yhteisen tahtotilan sävyttämäksi toiminnaksi kulloisellakin toiminnan kentällä.

Tämän toiminnan kehitys riippuu eri rooleissa toimivien jäsenten muuttuvista sidoksista ja intresseistä toistensa suhteen.

Valta meill on aina vieraanamme

Tutkimus ay-liikkeen kansanopistotoiminnan muutoksesta lama-ajasta uudelle vuosituhannele

Tutkimuskysymykset olen muotoillut seuraavasti:

- miten kansanopistomuotoisen ay-koulutuksen kenttä on muuttunut lama-ajasta uudelle vuosituhannele tarkasteltuna normatiivisen, strategisen ja operatiivisen toiminnanohjauksen näkökulmista?
- miten tässä muutoksessa kentän toimijoiden valtasuhteet ovat asettuneet
- miten vapaan sivistystyön vapaus organisoituu ay-koulutuksen kentän toimijoiden samanaikaisessa intressien yhteensovittamisessa ja kamppailussa?

AY-KOULUTUKSEN KENTTÄ

Opiskelijat/jäsenet

Työnantajat,
Työnantajaliitto
- osallistumisoikeus

Pedagogiikka
- oppimiskokemukset
- opettamisen osaaminen

Jäsenyys
- sitoutuminen
- odotukset

Valtiovalta, Opetushallinto
- ohjaus, resurssit

Ammattiliitto, SAK
- päätöksentekaelimet
- suunnittelutiimit
- koulutusyksikkö
- toimijat

Strategia, tehtävä
- ideologia
- resurssit

Opisto
- opettajat
- hallinto
- päätöksenteko

Kenttäteoria
bourdieulaisittain
sovellettuna

Vapaan sivistystyön
järjestöllinen traditio

Murikka-opiston toiminnan muutos normatiivisen,
strategisen ja operatiivisen ohjauksen
näkökulmista

Työmarkkinoiden muutos ja sopimussäätely.
Ammattiyhdistysliikkeen toiminnan muutos.
Vapaan sivistystyön valtiollinen ohjaus.
Aikuiskoulutuksen markkinoistuminen.

